E 106/2018 vp
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta 19.2.2019

Ympäristöministeriö
Ympäristöneuvos Antti Irjala

Valtioneuvoston selvitys: Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevan EU:n strategian täytäntöönpanosta

Vaikka nykyinen EU:n strategia on edelleen ajankohtainen, olisi sen päivittäminen vastaamaan ilmastonmuutokseen sopeutumisen nykytarpeita perusteltua. **EU:n tason toimenpiteillä voidaan tukea kansallisia toimenpiteitä ja edistää jäsenmaiden tiedon ja kokemuksen vaihtoa. EU:n rooli on erityisen tärkeä ilmastonmuutoksen rajat ylittävien vaikutusten hallinnassa.**

Ympäristöministeriön toimintaohjelma ilmastonmuutokseen sopeutumisesta valmistui vuonna 2008 ja se päivitettiin viimeksi vuonna 2016. Toimintaohjelma täydentää ja sillä toteutetaan kansallista ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaa 2022. Ympäristöministeriön hallinnonalalla ilmastonmuutokseen sopeutuminen kohdistuu luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, alueidenkäyttöön, rakentamiseen ja rakennuksiin sekä ympäristön- ja vesiensuojeluun.

Suomessa on ilmastolain (609/2015) kautta mahdollista tehostaa ilmastonmuutokseen sopeutumisen toteuttamista. Ilmastolain mukainen sopeutumissuunnitelma sisältää riski- ja haavoittuvuustarkastelun sekä tarpeen mukaan hallinnonaloittaisia, sopeutumista koskevia toimintaohjelmia. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen ovat keskeisissä rooleissa käynnissä olevassa maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksessa. Valtioneuvoston päättämät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat ohjanneet ilmastonmuutokseen varautumiseen vuodesta 2008. Viimeisin päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista tehtiin 14.12.2017. Meriveden noususkenaarioiden mukaiset alimmat rakentamiskorkeudet määritettiin valtakunnallisesti vuonna 2014. Kuuden vuoden välein tarkistettavat koko Suomen kattavat vesienhoitosuunnitelmat pyritään mitoittamaan niin, että vesiensuojelusuojelutoimet ottavat huomioon ilmastonmuutoksen vuoksi lisääntyvän kuormituksen vesistöihin.

Ilmastonmuutoksen globaalit välilliset vaikutukset ovat Suomelle merkittäviä. Globaalit välilliset vaikutukset voivat liittyä muun muassa sään ääri-ilmiöihin tai kuivuuteen ja vaikuttaa tätä kautta globaaliin talouteen sekä konfliktien ja muuttoliikkeiden syntyyn. Arktinen alue on globaalilla ja EU- tasolla erittäin haavoittuva, koska ilmastonmuutos vaikuttaa tällä alueella rajummin kuin muilla alueilla. Ilmastonmuutos etenee arktisella alueella nopeasti. Tällä on vaikutuksia muun muassa luonnon monimuotoisuuteen, suojelualueverkostoihin ja vesistöjen tilaan sekä infrastruktuurin sijoittumiseen, alkuperäiskansoihin ja elinkeinoihin.

Eurooppalaisen luonnonsuojelualueiden verkoston Natura 2000:n rooli luonnon monimuotoisuuden ylläpitäjänä korostuu ilmaston muuttuessa. Natura 2000 –verkoston suojelualueet voivat lieventää ilmastonmuutoksen negatiivisia vaikutuksia lajistoon ja luontotyyppeihin. Suojelualueilla on tärkeä rooli ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Suojelualuesuunnittelussa ei ole perinteisesti varauduttu voimakkaisiin ja nopeisiin muutoksiin. Ilmastonmuutoksen vaikutukset suojelualueiden luontoon voivat kuitenkin olla nopeita ja niin merkittäviä, että tarvitaan sopeutuvaa, muutosten ennakointiin perustuvaa suojelusuunnittelua. Natura 2000 -verkoston arviointi ilmastonmuutoksen näkökulmasta ja verkoston sopeutumistoimien suunnittelu olisi tärkeä lisätoimi EU:n sopeutumisstrategiaan. Suomi on selvittänyt asiaa omalta osaltaan tutkimushankkeella, jonka tulokset ovat käytettävissä vuoden 2019 lopussa.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen, kestävän kehityksen ja katastrofiriskien hallinnan tavoitteet ovat samansuuntaisia ja siksi yhteistyö näiden prosessien välillä on tärkeää. Hillintä- ja sopeutumispolitiikan tärkeiden kytkentöjen ja yhtenäisten ilmastotoimien osalta on hyvä huomata, että ilmastonmuutokseen sopeutumisen konkreettiset toimet ja tarpeet ovat hyvin moninaisia ja poikkeavat ilmastonmuutoksen hillinnän toimista.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisessa on keskeistä valtavirtaistaa ja sisällyttää sopeutumista koskeva näkökulma osaksi tavanomaista suunnittelua ja päätöksentekoa. Ilmastonmuutoksen vaikutukset edellyttävät jäsenmailta erityyppisiä toimia, jotka voidaan toteuttaa eri tavoilla ajatellen jäsenmaiden omia hallinnollisia ja lainsäädännöllisiä lähtökohtia. Sopeutumistoimenpiteillä voidaan vähentää ilmastonmuutoksesta aiheutuvia haitallisia vaikutuksia ja kustannuksia, kun ne tehdään riittävän aikaisessa vaiheessa niin kansallisesti kuin EU:n tasolla.